

CZU: 37.015:159.9:373.3

DOI: 10.36120/2587-3636.v37i3.233-240

DETERMINAREA NIVELULUI DE DEZVOLTARE A INTELIGENȚEI EMOȚIONALE A ELEVILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Olguța SANDA, doctorandă, profesor

<https://orcid.org/0000-0002-8840-7168>

Școala doctorală „Științe ale educației”

Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău

Liceul Tehnologic Sf. Mucenic Sava, Berca, Buzău, România

Rezumat. Disciplinarea emoțională a elevilor din clasele primare este un proces complex care implică conștientizarea emoțiilor, reglarea acestora și exprimarea lor într-un mod sănătos. Elevii care își pot gestiona stresul și emoțiile negative sunt mai concentrați și motivați în activitățile academice. În cercetare prezentăm rezultatele experimentale privind nivelurile dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar.

Cuvinte cheie: inteligența emoțională, elevi, învățământ primar.

THE SPECIFICS AND LEVELS OF DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN PRIMARY SCHOOL PUPILS

Summary. Emotional discipline of primary school students is a complex process that involves becoming aware of emotions, regulating them and expressing them in a healthy way. Students who can manage their stress and negative emotions are more focused and motivated in academic activities. In the research we present experimental results on the developmental levels of emotional intelligence of primary school students.

Keywords: emotional intelligence, students, primary education.

Dezvoltarea inteligenței emoționale joacă un rol esențial în asigurarea succesului școlar al elevilor, deoarece asigură un sistem de competențe emoționale dezvoltate treptat în termeni de atitudini, capacități și cunoștințe emoționale (capacitatea de-a identifica, interpreta, gestionând stările emoționale proprii și influența emoțiile altora, de a gestiona stresul prin canalizarea energiei emoționale în soluționarea problemelor sociale etc).

Interesul pentru investigarea particularităților de exprimare a inteligenței emoționale a elevilor din clasele primare a fost impulsionat de ideea că, stabilitatea/instabilitatea emoțională se învață problemele emoționale și psihologice sunt contagioase, iar expresivitatea emoțională a adulților (profesorilor și a părinților) este exemplu de conduită emoțională copiilor, în gestionarea fluxurilor emoțiilor și disciplinarea emoțională. Astfel, dacă profesorii și părinții exprimă des emoții distructive, copiii vor manifesta și ei aceleași stări, deoarece sunt trăiri emoționale repetate. Discuțiile despre trăirea stărilor emoționale de către copii, cu profesorii și părinții sunt importante și permite învățarea unor reacții potrivite situațiilor. Stilul pe care adulții îl percep și interpretează, motivele fiind stările emoționale trăite de copii, poate influența trăirea emoțională a copiilor.

Acestea și alte situații pedagogice ne-au motivat pentru aplicarea testului și examinarea atentă a rezultatelor cercetării experimentale a inteligenței emoționale a elevilor.

Materialele experimentale de la etapa de constatare, descrise în continuare, vor permite formularea unor concluzii privind nivelurile inteligenței emoționale și specificul exprimării emoțiilor la vârsta școlară mică.

**Tabelul 1. Nivelurile de dezvoltare în plan intrapersonal
a valorilor inteligenței emoționale a elevilor din grupul experimental**

Variabile	minim		mediu		înalt		Total	
	Nr	%	Nr	%	Nr	%	Nr total	% total
Autoreglare emoțională și implicare optimă	42	50,60%	34	40,96%	7	8,43%	83	100,00%
Empatie și curiozitate	50	60,24%	25	30,12%	8	9,64%	83	100,00%
Adaptabilitate și creativitate	48	57,83%	22	26,51%	13	15,66%	83	100,00%
Responsabilitate și perseverență	41	49,40%	26	31,33%	16	19,28%	83	100,00%
Conștiinciozitate în respectarea regulilor sociale	44	53,01%	24	28,92%	15	18,07%	83	100,00%

În general, este cunoscut faptul, că problemele afective de natură intrapersonală se reflectă în cadrul comunicării interpersonale și din aceste rațiuni planul intrapersonal este deosebit de relevant pentru învățarea socială. Al. Bandura (1986, 1997) a cercetat modul în care copiii își interiorizează diferite comportamente prin observarea comportamentului adulților și a semenilor care manifestă comportamente acceptate social și a apreciat importanța autoeficacității personale în realizarea cu succes a unor sarcini școlare sau în găsirea unor soluții în situații școlare dificile.

Analiza rezultatelor experimentale au condus la formularea următoarelor concluzii constatative privind dificultățile emoționale de natură internă a elevilor din clasele primare:

- predomină valori care arată nivelul minim și nivelul mediu de formare a valorilor: autoreglare emoțională și implicare optimă (minim - 50,60%, mediu - 40,96%) și doar 8,43% nivel înalt de dezvoltare;
- cele mai discutabile valori ale inteligenței emoționale ale elevilor în plan intrapersonal care provoacă îngrijorare este empatia și curiozitatea, estimate cu (nivel minim - 60,24%, nivel mediu - 30,12% și nivel înalt au demonstrat - 9,64% dintre subiecții testați);
- nivel înalt de dezvoltare a adaptabilității sociale și a creativității au înregistrat 15,66 %; gradul de exprimare a responsabilității și a perseverenței - 19,28%;
- date experimentale demne de a fi luate în discuție sunt reprezentate în tabelul 1 la variabila *conștiinciozitate în respectarea regulilor sociale*: 53,01% - nivel minim, 28,92% - nivel mediu și doar 18,07% - nivel înalt de dezvoltare.

Tabelul 2. Nivelurile de dezvoltare în plan interpersonal a valorilor inteligenței emoționale a elevilor din grupul experimental

Variabile	minim		mediu		înalt		Total	
	Nr	%	Nr	%	Nr	%	Nr total	% total
Disciplină emoțională și intuiție	40	48,19%	32	38,55%	11	13,25%	83	100,00%
Cooperare și entuziasm	43	51,81%	26	31,33%	14	16,87%	83	100,00%
Asertivitate comunicativă și autoevaluare obiectivă	49	59,04%	20	24,10%	14	16,87%	83	100,00%
Sociabilitate și integrare	47	56,63%	24	28,92%	12	14,46%	83	100,00%
Managementul stresului în explorarea problemelor	51	61,45%	24	28,92%	8	9,64%	83	100,00%

Evaluarea nivelurilor de dezvoltare în plan interpersonal a valorilor inteligenței emoționale a elevilor din grupul experimental a căpătat relevanță în contextul cercetărilor realizate în domeniul psihologiei dezvoltării și a științelor educației, care au relevat faptul, că dezvoltarea afectivității este influențată de calitatea interacțiunilor pe care elevii le stabilesc cu adulții și cu semenii.

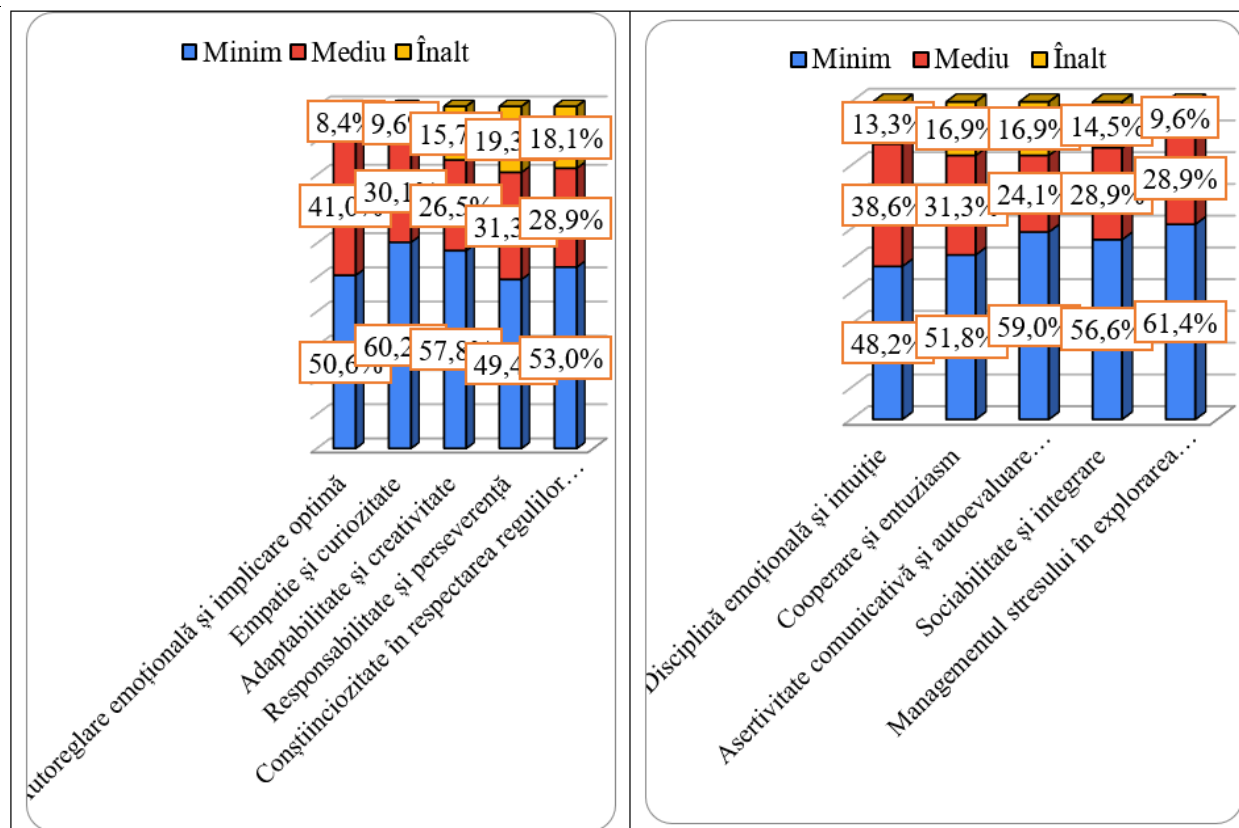
Conjugarea celor mai importanți factori de socializare a școlarilor mici produce dezvoltarea competențelor socio-emoționale. Acestea din urmă creează premise pentru valorificarea oportunităților sociale cât mai variate pentru elevii din clasele primare.

Implicarea activă a părinților și profesorilor în procesul de educația emoțională, prin încurajare, sprijin și participare la activitățile școlare, stimulează automotivația. Părinții și profesorii pot modela comportamente pozitive și pot arăta entuziasm față de învățare, influențând astfel atitudinea elevilor. *Automotivația* pentru învățare la elevii din clasele primare este influențată de o combinație de factori interni și externi. Un mediu de învățare stimulat și suportiv, încurajarea autonomiei, oferirea de feedback pozitiv și recunoașterea relevanței învățării în viața de zi cu zi sunt esențiale pentru dezvoltarea și menținerea acestei motivații. Prin implementarea strategiilor educaționale adecvate și prin susținerea din partea părinților și profesorilor, automotivația elevilor poate fi îmbunătățită, contribuind la succesul lor academic și la dezvoltarea personală armonioasă.

Analiza datelor experimentale a nivelurilor de dezvoltare în plan interpersonal a valorilor inteligenței emoționale a elevilor din grupul experimental au permis formularea unor concluzii privind probleme de disciplinare emoțională și de exercitare a intuiției, descoperite în cazul celor 48,19% dintre subiecții testați care au demonstrat nivel minim de dezvoltare și 38,55% de elevi care au arătat nivel mediu. La variabila *cooperare și entuziasm* - 16,87 % dintre subiecții evaluați au acumulat punctaj pentru nivelul înalt de inteligență emoțională. Nivel mediu de asertivitate comunicativă și autoevaluare obiectivă au demonstrat - 24,10% dintre subiecții evaluați și 56,63% au exprimat nivel scăzut al sociabilității și a integrării școlare. Managementul stresului în explorarea problemelor

constituie o competență dezirabilă pentru elevii din învățământul primar deoarece aceștia învață abordarea independentă a problemelor vieții școlare. Regretabil, însă 61,45% dintre subiecții testați s-au afirmat prin nivel minim, 28,92% - nivel mediu și 9,64% s-au afirmat cu nivel înalt dezvoltare.

Datele experimentale din figura 1 prezintă comparat planurile intra- și interpersonal ale inteligenței emoționale elucidate în termeni de valori ale inteligenței emoționale.

**Figura 1. Abordare comparată a rezultatelor cercetării experimentale
în plan intra- și interpersonal (grupul experimental)**

Concluzia ce se desprinde din analiza figurii 1 este că elevii din clasele primare au probleme de comunicare a emoțiilor cu profesorii, părinții și colegii, fapt decodificat din valorile experimentale la planul interpersonal al inteligenței emoționale, care se evidențiază preponderent prin nivel minim și nivel mediu de dezvoltare. Așa cum menționează cercetătorii se observă, că răspunsurile marcate emoțional din partea adulților, părinților și a profesorilor, stilul psihoemoțional de rezolvare a problemelor sociale, asigurarea unor contexte stimulative dezvoltării emoționale [3].

Ceea ce contează în interacțiunile comunicative, așa cum subliniază Bar-On R. este *controlul stresului* care se referă la *toleranța la stres* (abilitatea de a gestiona evenimentele și situațiile stresante fără a te împiedica de ele sau de a face față activ și pozitiv stresului) și *controlul impulsurilor* (abilitatea de a rezista, de a amâna manifestarea impulsivității și a înlătura tentația care te îndeamnă spre acțiune) [Apud, 4].

**Tabelul 3. Nivelurile de dezvoltare în plan intrapersonal
a valorilor inteligenței emoționale a elevilor din grupul de control**

Variabile	minim		mediu		înalt		Total	
	Nr	%	Nr	%	Nr	%	Nr total	% total
Autoreglare emoțională și implicare optimă	40	50,63%	32	40,51%	7	8,86%	79	100,00%
Empatie și curiozitate	48	60,76%	24	30,38%	7	8,86%	79	100,00%
Adaptabilitate și creativitate	46	58,23%	21	26,58%	12	15,19%	79	100,00%
Responsabilitate și perseverență	39	49,37%	25	31,65%	15	18,99%	79	100,00%
Conștiinciozitate în respectarea regulilor sociale	42	53,16%	23	29,11%	14	17,72%	79	100,00%

Examinarea rezultatelor cercetării grupului de control, în plan intrapersonal, prezentate în Tabelul 3, conduce la concluzia despre preponderența nivelului minim (*autoreglare emoțională și implicare optimă* – 50,63 %, *empatie* – 60,76 %; *adaptabilitate* - 58,23 %) și mediu (31,65% - *responsabilitate și perseverență*; 29,11% - *conștiinciozitate în respectarea regulilor sociale*) de formare a valorilor inteligenței emoționale la elevii din clasele primare ca și în cazul datelor cercetării înregistrate de către grupul experimental. Prin exprimarea emoțiilor, elevii, de fapt, comunică nevoile sale emoționale pentru a-i determina pe ceilalți să răspundă la stresul și nevoile lor. În condițiile în care elevii nu reușesc să îndeplinească anumite activități, se stresează și au nevoie de ajutorul și ghidarea comportamentului emoțional din partea adulților, inclusiv al profesorilor. Astfel, aceștia vor canaliza energia emoțională pentru soluționarea conflictelor intra- și interpersonale astfel, încât problemele emoționale nu le va interpreta ca fiind amenințătoare. Deci sprijinul acordat copiilor pentru interpretarea corectă va stimula căutarea autonomă de soluții pentru alte dificultăți afective.

Eforturile pedagogice de a sprijini adaptarea școlară și menținerea stării de bine, elevii din învățământul primar trebuie să învețe să își recunoască emoțiile și să vorbească despre ele. Totodată, este important să învețe să identifice emoțiile altor persoane prin observarea expresiilor faciale și a comportamentului acestora, pentru a putea răspunde în mod adecvat și empatic. Datele experimentale din tabelul 4 prezintă nivelurile de dezvoltare în *plan interpersonal* a valorilor inteligenței emoționale a elevilor din grupul de control.

Datele cercetării experimentale confirmă ideea că torentul de emoții trăite într-un context social orientează pozitiv sau negativ.

Tabelul 4. Nivelurile de dezvoltare în plan interpersonal a valorilor inteligenței emoționale a elevilor din grupul de control

Variabile	minim		mediu		înalt		Total	
	Nr	%	Nr	%	Nr	%	Nr total	% total
Disciplină emoțională și intuiție	39	49,37%	30	37,97%	10	12,66%	79	100,00%
Cooperare și entuziasm	41	51,90%	25	31,65%	13	16,46%	79	100,00%
Asertivitate comunicativă și autoevaluare obiectivă	47	59,49%	19	24,05%	13	16,46%	79	100,00%
Sociabilitate și integrare	45	56,96%	23	29,11%	11	13,92%	79	100,00%
Managementul stresului în explorarea problemelor	48	60,76%	23	29,11%	8	10,13%	79	100,00%

În acest context, ideea propusă de D. Goleman rămâne relevantă, sugerând o distincție clară între rațional și emoțional. El susține că „de fapt, avem două tipuri de minte: una care gândește și alta care simte”, iar acestea sunt în permanentă interacțiune. Mintea rațională este acea parte conștientă, pe care o folosim în mod obișnuit, fiind capabilă să analizeze și să reflecteze. În schimb, mintea emoțională funcționează ca un sistem instinctiv și puternic de cunoaștere, care, deși eficient, poate acționa uneori fără o logică clară [2]. Studiul asupra dimensiunii afective a psihicului uman a dus la dezvoltarea conceptului de inteligență emoțională. Acesta înglobează ideile de inteligență interpersonală și intrapersonală propuse de H. Gardner, adăugând o serie de abilități esențiale: conștiința de sine, care implică autoobservarea și conștientizarea propriilor emoții; controlul emoțiilor, pentru a le adapta corespunzător situației; înțelegerea cauzelor care au declanșat emoțiile; găsirea modalităților de gestionare a neliniștii, furiei și tristeții; și, nu în ultimul rând, automotivarea, canalizarea emoțiilor pentru atingerea obiectivelor proiectate; autocontrolul emoțiilor; *empatia*; competența socială [1].

Un indicator al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor de vârstă școlară mică starea generală de dispoziție, care include două aspecte esențiale: *fericirea*, definită ca abilitatea de a fi mulțumit de propria viață, de a te relaxa și de a te simți bine, și *optimismul*, care reflectă capacitatea de a privi partea pozitivă a vieții și de a menține o atitudine pozitivă în fața dificultăților. Aceste expresii emoționale apreciate în termeni de abilități sau capacități.

Inteligența emoțională a elevilor se reflectă în calitatea celor mai relevante **competențe emoționale ce asigură succesul școlar**: autoreglare emoțională și implicare optimă, empatie și curiozitate, adaptabilitate și responsabilitate, perseverență, conștiinciozitate, disciplinare emoțională, cooperare și entuziasm, asertivitate

comunicativă, management al stresului în explorarea problemelor, sociabilitate și integrare școlară pozitivă.

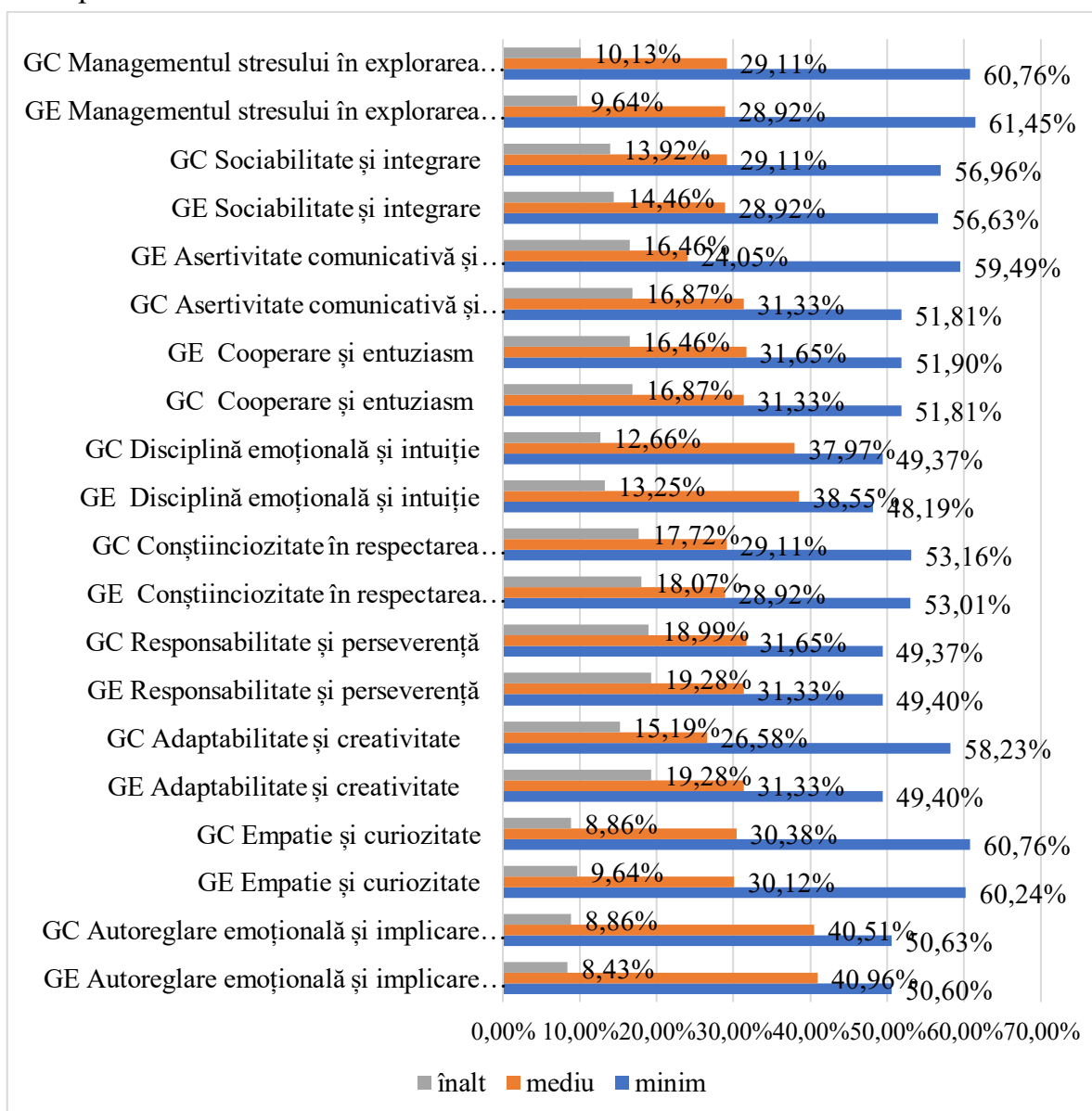

Figura 2. Abordare comparată a rezultatelor cercetării experimentale în plan intra- și interpersonal la etapa de constatare (GE-GC)

Datele experimentale la etapa de constatare scoate în evidență dezvoltarea insuficientă a valorilor inteligenței emoționale, în special, în planul interpersonal al inteligenței emoționale care demonstrează anumite carențe emoționale care își au originea în planul intrapersonal al inteligenței emoționale. Spre exemplu, cu 61,45 % a fost apreciat nivelul minim de management al stresului în explorarea problemelor de învățare socială, 60,2 % dintre subiecții investigați au arătat nivel minim de empatie și curiozitate în GE și 49,40 % - nivel minim de adaptabilitate și creativitate, fapt care a condus la concluzia, că în învățământul primar elevii înregistrează probleme care continuă să persiste și în clasele de gimnaziu, generând dezadaptare și insucces.

Prin urmare, disciplinarea emoțională a elevilor din clasele primare este un proces complex care implică conștientizarea emoțiilor, reglarea acestora și exprimarea lor într-un mod sănătos. Prin utilizarea strategiilor educaționale adecvate, modelarea comportamentelor pozitive și crearea unui mediu suportiv, elevii pot dezvolta competențe emoționale esențiale pentru succesul lor academic și personal.

În concluzie, este foarte important să creștem copiii inteligenți și echilibrați, pentru o realizare cât mai reușită a acestui lucru este necesar să știm să ne folosim de înclinația lor naturală spre ludic și experimentare, însuflându-i diverse valori culturale, sprijinindu-l în dobândirea aptitudinilor de viață esențiale, pentru a ajunge un adult puternic și independent.

Bibliografie

1. GARDNER, H. *Multiple inteligențe. Noi orizonturi pentru teorie și practică*. București: Sigma, 2007. 320 p.
2. GOLEMAN D. *Inteligența emoțională*. București: Curtea veche, 2008. 430 p.
3. AZIMIFAR, M. The Relationship between Emotional Intelligence and Academic Achievement among Iranian Students in Elementary Schools. In: *European Online Journal of Natural and Social Sciences*. 2013, 2(2), pp.216-222. <https://european-science.com/eojnss/article/view/47/pdf>
4. SANDA, Ol. Inteligența emoțională în succesul școlar. În: *Educație preșcolară și primară. Materialele Conferinței republicane a cadrelor didactice*. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2020, Vol. 4, pp. 281-284.